

Útgefandi

Læknafélag Íslands
Læknafélag Reykjavíkur

Ritstjórn

Engilbert Sigurðsson,
ritstjóri og ábyrgðarmaður
Anna Gunnarsdóttir
Hannes Hrafnkelsson
Magnús Gottfréðsson
Sigurbergur Kárason
Tómas Guðbjartsson
Þórdís Jóna Hrafnkelsdóttir

Tölfræðilegur ráðgjafi

Thor Aspelund

Ritstjórnarfulltrúi

Védís Skarphéðinsdóttir
vedis@lis.is

Blaðamaður og

ljósmyndari

Hávar Sigurjónsson (í leyfi)
havar@lis.is

Auglýsingastjóri og ritari

Sigdís Þóra Sigþórsdóttir
sigdis@lis.is

Umbrot

Sævar Guðbjörnsson
saevar@lis.is

Upplag

1750

Áskrift

12.400,- m. vsk.
Lausasala
1240,- m. vsk.

Prentun, bókband

og pökkun

Prenttækni ehf.
Vesturvör 11
200 Kópavogi

© Læknablaðið

Læknablaðið áskilur sér rétt til að birta og geyma efni blaðsins á rafrænu formi, svo sem á netinu. Blað þetta má eigi afrita með neinum hætti, hvorki að hluta né í heild, án leyfis.

Fræðigreinar Læknablaðsins eru skráðar (höfundar, greinarheiti og útdrættir) í eftirtalda gagnagrunna: Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition og Scopus.

The scientific contents of the Icelandic Medical Journal are indexed and abstracted in Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition and Scopus.

ISSN: 0023-7213



Allar myndirnar eru frá Ljósmyndasafni Reykjavíkur sem er eitt af bestu söfnum heims. Ljósmyndari: Andrés Kolbeinsson. Mynd tekin 1961 fyrir Magnús Pálsson, spítalar Reykjavíkur í roki og rigningu. Landakotsspítali, gamli og nýi spítalinn.



Mynd af Landakotstúni, tekin milli 1920 og 1930. Frá vinstri eru Landakotsskóli, prestbústaðurinn, spítalinn og Landakotskirkja sem síðar varð íþróttahús ÍR. Sigurjón Jónsson bóksali tók myndina.

Landakotsspítali

Sankti Jósefsspítali í Landakoti tók formlega til starfa árið 1902. Landakotsspítali, eins og hann var jafnan nefndur, var aðalsjúkrahús landsins og kennsluspítali Læknaskólans/læknadeildar fram til 1930 þegar Landspítali tók til starfa og var ásamt honum helsta sjúkrahús landsins nær alla 20. öldina.

Landakot var í eigu katólsks trúboðs frá miðri 19. öld og þar voru kapella og síðar kirkja ásamt aðstöðu til að skjóta skjólshúsi yfir sjúka. Landakotsspítali var byggður á vegum St. Jósefssystra sem komið höfðu til Íslands árið 1896 til að sinna sjúkum. Spítalinn var byggður af dönskum smiðum fyrir erlent samskota- og sjálfsaflafé reglusystra og söfnunarfé sem Jón Sveinsson, Nonni, hafði aflað til að byggja holdsveikraspítala en danskir Oddfellowar létu byggja í Laugarnesi. Ríkissjóður lagði ekki krónu til spítalans og kom sér þannig hjá að leggja fram fjármagn til sjúkrahúsbyggingar í höfuðborginni í tæp 30 ár. Landakotsspítali var glæsileg bygging, kjallari, tvær hæðir og ris. „Á móti suðri eru tvær stofur, hver fyrir 4 sjúklinga, með lokuðum svölum; eru svalirnar byggðar samkvæmt ósk læknanna í bænum, og þau herbergi sérstaklega ætluð brjóstveiku fólki, annað körlum, hitt konum. Þar er ótrúlegur hiti, þegar sól skín.“ (Morgunblaðið) Spítalinn stóð á horni Túngötu og Ægisgötu og var með reisulegri húsum bæjarins á þeim tíma og „hvergi getur fagurri útsjón né víðáttumeiri hér í bæ en frá Landakotsspítalanum.“

Í fyrstu var pláss fyrir 40 sjúklinga en fjölgaði fljótt eftir því sem þörfin jókst. Á fjórða áratugnum var hafin bygging nýs spítala sem tekinn var í notkun síðla sumars 1935. Byggingin var sérlega glæsileg í fúnkisstíl, teiknuð af Sigurði Guðmundssyni arkitekt. „Sjúkrastofur eru allar mót suðri nema ein sem er ætluð augnveikum sjúklingum sem ekki þola mikla birtu og



Mynd tekin í mars 1953 einsog sjá má á dagatalinu. Sjúklingar og hjúkrunarkona/nunna í annarri sólstofunni eða kynjaskiptu yfirbyggðu svölunum í gamla Landakotsspítalanum við Túngötu. Öþekktur ljósmyndari.

veit hún mót norðri. ... Sjúkrahúsið ber þess vott að eigi hefur verið rasað að undirbúningi þess heldur virðist vera séð þar fyrir öllu.“ (Fálkinn 1935) Gert var ráð fyrir stækkun hússins til austurs þegar fram liðu stundir en ekki var talið ráðlegt þegar hér var komið til sögu að hafa spítala í timburhúsi. Stækkun dróst á langinn og það var ekki fyrr en seint á sjötta áratugnum sem smíði nýs sjúkrahúss hófst og því var ekki að fullu lokið fyrr en árið 1963. Nýbyggingin var byggð fyrir aftan gamla spítalann og tengt var á milli húsanna með miklum turni. Þegar nýja húsið var tekið í notkun var spítalinn frá 1902 rifinn og byggt sérstakt anddyri (aðkomuhús) fyrir spítalann. Illu heilli hefur spítalinn frá 1935 glatað helstu stíleinkennum sínum með síðari breytingum og nýrri byggingin verður seint talin tímamótaverk.

Frá upphafi var Landakotsspítali í forystu með ýmsar nýjungar, bæði í læknisfræði og öðru, til dæmis var þar fyrsti vísir að barnadeild og lengi miðstöð augnlækninga, og var spítalinn meðal þeirra fyrstu til að útskrifa sjúkraliða. Landakot var löngum þekkt fyrir einstaka umönnun og afbragðs lækna og auk þess þótti rekstur spítalans til mikillar fyrirmyndar. Hann var ekki inni í hinu opinbera kerfi eftir að það hóf sjúkrahúsrekstur fyrir alvöru og þess vegna meðal annars var rekstur spítalans sumum þyrnir í augum. Sérstaklega varð mönnum starsýnt á lágan rekstrarkostnað í samanburði við önnur sjúkrahús og dugði ekki að skýra þann mismun með „kristilegum kærleik“ einum saman. Árið 1976 keypti íslenska ríkið spítalann af St. Jósefssystrum og að nokkrum árum liðnum var hann sameinaður undir merkjum Landspítala – háskólasjúkrahúss.

Jón Ólafur Ísberg



Ari Kárason tók þessa mynd fyrir Þjóðviljann í febrúar 1964. Hér sjást rústir gamla spítalans framan við nýja húsið.